

**LIETUVOS RESPUBLIKOS DARBUOTOJŲ SAUGOS IR SVEIKATOS ĮSTATYMO
NR. IX-1672 1, 2, 4, 10, 13, 15, 18, 21, 23, 28, 33, 44, 46 STRAIPSNIŲ, V SKYRIAUS
PAVADINIMO PAKEITIMO IR 38 STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS
ĮSTATYMO PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS DARBO KODEKSO 25, 26, 40, 52,
56, 57, 109, 113, 117, 118, 119, 126, 128, 137, 138 IR 158 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS STATYBOS ĮSTATYMO
NR. I-1240 14 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO, LIETUVOS
RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 47¹ IR
96 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS
VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. I-1336 8 IR 12 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS NELAIMINGŲ
ATSITIKIMŲ DARBE IR PROFESINIŲ LIGŲ SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO
NR. VIII-1509 7 IR 29 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO
29¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo Nr. IX-1672 1, 2, 4, 10, 13, 15, 18, 21, 23, 28, 33, 44, 46 straipsnių, V skyriaus pavadinimo pakeitimo ir 38 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektą (toliau – Įstatymo projektas Nr. 1), Lietuvos Respublikos darbo kodekso 25, 26, 40, 52, 56, 57, 109, 113, 117, 118, 119, 126, 128, 137, 138 ir 158 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą (toliau – Įstatymo projektas Nr. 2), Lietuvos Respublikos statybos įstatymo Nr. I-1240 14 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą (toliau – Įstatymo projektas Nr. 3), Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 47¹ ir 96 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą (toliau – Įstatymo projektas Nr. 4), Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 8 ir 12 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą (toliau – Įstatymo projektas Nr. 5) ir Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo Nr. VIII-1509 7 ir 29 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 29¹ straipsniu įstatymo projektą (toliau – Įstatymo projektas Nr. 6) (toliau kartu – Įstatymų projektai) rengti paskatinusios priežastys:

Šiuo metu ekonominių sankcijų taikymas statytojams (užsakovams), saugos ir sveikatos koordinatoriams (toliau – koordinatorius) už darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų pažeidimus statybvietėse nėra reglamentuotas. Darboviečių įrengimo statybvietėse nuostatuose¹, perkeliančiuose ir įgyvendinančiuose 1992 m. birželio 24 d. Tarybos direktyvos 92/57/EEB dėl būtiniausių saugos ir sveikatos reikalavimų laikinosiose arba kilnojamuosiose statybvietėse įgyvendinimo (aštuntoji atskira direktyva, kaip numatyta Direktyvos 89/391/EEB 16 straipsnio 1 dalyje) nuostatas, nustatytos statytojų (užsakovų) pareigos užtikrinant darbuotojų saugą ir sveikatą statybvietėse, kai statinį projektuojant arba statant dalyvauja daugiau negu vienas rangovas, ir koordinatorių pareigos.

Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Inspekcija) duomenimis, daugiausia, maždaug penktadalis, sunkių ir mirtinų nelaimingų atsitikimų darbe įvyksta statybos sekcijoje². 2022 m. šioje ekonominės veiklos sekcijoje, neįskaičiuojant nelaimingų atsitikimų darbe dėl eismo įvykių, įvyko 26 sunkūs (20 proc. visų sunkių) ir 6 mirtini (28 proc. visų mirtinų) nelaimingi atsitikimai darbe, 2023 m. preliminariais duomenimis, – 18 sunkių ir 6 mirtini nelaimingi atsitikimai darbe, t. y. 17 proc. visų sunkių ir 33 proc. mirtinų nelaimingų atsitikimų darbe. Darytina išvada, kad darbuotojų sauga ir sveikata statybos sekcijoje užtikrinama nepakankamai, esamos prevencinės priemonės taip pat nepakankamos.

Lietuvoje 2022 m., neįskaičiuojant nelaimingų atsitikimų darbe dėl eismo įvykių, įvyko 21 mirtinas ir 129 sunkūs nelaimingi atsitikimai darbe, 2023 m. preliminariais duomenimis, – 18 mirtinų ir 106 sunkūs nelaimingi atsitikimai darbe. Juridinio asmens, kaip darbdavio, pareigų

¹ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2008 m. sausio 15 d. [įsakymas Nr. A1-22/D1-34](#) „Dėl Darboviečių įrengimo statybvietėse nuostatų patvirtinimo“.

² Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius [EVRK 2 red.](#)

vykdymo užtikrinimas, taikant administracinę atsakomybę šio juridinio asmens vardu veikiantiems fiziniams asmenims, nėra pakankamai efektyvus, nes administracinės nuobaudos taikymas minėtiems asmenims nedaro tiesioginio poveikio juridiniam asmeniui: išlaidas dėl paskirtos administracinės baudos patiria tik individualūs asmenys, o juridinis asmuo nepajaučia jokio ekonominio poveikio. Inspekcija praktikoje pastebi, kad esamas teisinis reguliavimas neužtikrina efektyvios juridinių asmenų daromų darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų pažeidimų prevencijos, kuri yra lemiamas veiksnys, siekiant minimizuoti / eliminuoti nelaimingų atsitikimų darbe tikimybę. Todėl tikslinga nustatyti ekonominių sankcijų juridiniams asmenims taikymo mechanizmą. Tai leistų užtikrinti efektyvių, proporcingų ir atgrasančių sankcijų taikymą juridiniams asmenims ir sumažinti jų daromų darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų pažeidimų skaičių.

Pagal šiuo metu galiojantį teisinį reglamentavimą draudėjas (-ai), įvykus sunkiam ir (ar) mirtinam nelaimingam atsitikimui darbe, realias sankcijas pajaučia tik praėjus tam tikram laiko tarpui (t. y. 1 metams ir daugiau: ištyrus įvykį darbe, jį pripažinus nelaimingu atsitikimu darbe bei draudžiamuoju įvykiu). Kadangi įvykis darbe, dėl kurio darbuotojas patiria žalą sveikatai, iš karto neištiriamas ir nepripažįstamas nelaimingu atsitikimu darbe ir draudžiamuoju įvykiu, atitinkamai draudėjui finansinės sankcijos taip pat nepritaikomos iš karto. Už darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų pažeidimą, dėl kurio galėjo įvykti nelaimingas atsitikimas darbe, avarija ar atsirasti kitų sunkių padarinių (toliau – DSS pažeidimas, dėl kurio galėjo atsirasti sunkių padarinių) ir kurį nustatytų Inspekcija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo (toliau – DSS įstatymas) 46 straipsnio ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 96 straipsnio nuostatomis, draudėjui, įskaitant statytoją (užsakovą), siūloma numatyti papildomą nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo vienkartinę įmoką (toliau – papildoma vienkartinė įmoka) į Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetą (toliau – Fondo biudžetas). Papildomos vienkartinės įmokos dydis būtų susietas su Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu tvirtinamu minimaliosios mėnesinės algos (toliau – MMA) dydžiu, kuris šiuo metu yra 924 Eur. Įmonė, kurioje apdraustųjų asmenų skaičius – iki 49, už DSS pažeidimą, dėl kurio galėjo atsirasti sunkių padarinių, mokėtų 3 MMA dydžio papildomą vienkartinę įmoką (šiuo metu – 2 772 Eur), įmonė, kurioje apdraustųjų asmenų skaičius – nuo 50 iki 249, – 6 MMA dydžio papildomą vienkartinę įmoką (šiuo metu – 5 544 Eur), įmonė, kurioje apdraustųjų asmenų skaičius – 250 ir daugiau, – 9 MMA dydžio papildomą vienkartinę įmoką (šiuo metu – 8 316 Eur).

Inspekcijos duomenimis, kitose Europos Sąjungos (toliau – ES) šalyse už darbuotojų saugos ir sveikatos pažeidimus juridiniams asmenims skiriamos baudos nuo 1 000 iki 13 000 Eur (Estija) ar net 850 000 Eur (Suomija). Įvertinus ES šalių praktiką, pasirinktas su MMA susietas dydis. Toks dydis galimai drausmintų draudėją, statytoją (užsakovą) ir atlieptų ekonominės situacijos pokyčius: MMA didėjant, didėtų ir papildoma vienkartinė įmoka.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, 2023 m. Lietuvoje gyveno apie 224,9 tūkst. asmenų su negalia, iš jų, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos duomenimis, – 142,9 tūkst. darbingo amžiaus asmenų³.

Užimtumo tarnybos prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Užimtumo tarnyba) duomenimis, 2024 m. sausio 1 d. Užimtumo tarnyboje registruota 11,8 tūkst. darbo neturinčių asmenų su negalia, iš jų 3 tūkst. (25,3 proc.) sudaro ilgalaikiai bedarbiai. Ilgalaikių bedarbių dalis tarp asmenų su negalia yra didesnė nei šalies vidurkis (19,8 proc.). 2023 m. įsidarbino 5,6 tūkst. asmenų su negalia.

Neužtikrinta asmenų su negalia teisė neatskleisti informacijos apie savo negalią įsidarbinant ar dirbant. Asmuo su negalia turėtų turėti teisę pateikti darbdaviui informaciją apie savo negalią, siekdamas tam tikrų garantijų, nustatytų Lietuvos Respublikos darbo kodekse, tačiau tokios informacijos pateikimas neturėtų būti asmens pareiga prieš įsidarbinant ar dirbant.

Asmenims su negalia taikomas perteklinis reikalavimas pasitikrinti sveikatą prieš įsidarbinant ar dirbant ir tais atvejais, kai jų darbo aplinkoje nenustatomi kenksmingi ar pavojingi profesinės rizikos veiksniai. Pažymėtina, kad visų įsidarbinančių asmenų ir darbuotojų sveikata (tarp jų ir su negalia) privalomai tikrinama atsižvelgiant į konkrečioje darbo vietoje (atliekant konkretų darbą)

³ <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/socialine-integracija/negalios-reforma-ir-asmenu-su-negalia-itrauktis/statistika-2/>

nustatytus profesinės rizikos veiksnius, taip pat jei dirbama naktį ar pamainomis. 2022 m. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atliktos ES valstybių narių apklausos duomenimis, dalis šių valstybių – Austrija, Kipras, Kroatija, Latvija, Portugalija, Rumunija, Vokietija – netaiko atskiro reikalavimo asmenims su negalia patikrinti sveikatą prieš įsidarbinant (tokiems asmenims taikomi bendri reikalavimai įsidarbinantiems asmenims ir darbuotojams dėl sveikatos patikrinimų).

Inspekcijos duomenimis, 2023 m. gruodžio 31 d. Potencialiai pavojingų įrenginių valstybės registre buvo užregistruota 50 030 potencialiai pavojingų įrenginių (toliau – įrenginiai) (daugiausia slėginių indų (25,1 proc.), liftų (22,7 proc.), kėlimo įrenginių (20,1 proc.) ir keltuvų (14,7 proc.)), kurie priklausė 13 996 savininkams (fiziniai asmenys sudarė 25,9 proc., juridiniai asmenys – 74,1 proc.). Dėl įvairių priežasčių laiku nebuvo atlikti 5 218 įrenginių (10,4 proc. visų įrenginių (2022 m. gruodžio 31 d. – 10,9 proc.)) techninės būklės tikrinimai (2023 m. gruodžio 31 d. duomenimis, vėlavo bent 1 dieną). 2023 m. gruodžio 31 d. duomenimis, laiku nebuvo patikrinta 21,1 proc. kėlimo įrenginių (2022 m. – 21,6 proc.), 10,6 proc. liftų (2022 m. – 11 proc.) ir 8,1 proc. slėginių indų (2022 m. – 6 proc.). 2023 m. įrenginių savininkams buvo išsiųsta per 15 000 Inspekcijos el. laiškų, primenančių apie jų pareigas laiku atlikti turimų įrenginių techninės būklės tikrinimą. Per 2023 m. pagal Administracinių nusižengimų kodekso 47¹ str. 3 dalį (PPI registre neužregistruotų PPI naudojimas) Inspekcijos buvo nubausti 8 įrenginių savininkai (2022 m. – 9 savininkai), pagal Administracinių nusižengimų kodekso 47¹ str. 4 dalį (PPI naudojimas neatlikus techninės būklės tikrinimo nustatyta tvarka ir terminais) – 4 įrenginių savininkai (2022 m. – 2 savininkai). Mažą tokių nustatomų administracinių nusižengimų skaičių iš dalies lėmė nepakankamas administracinių nusižengimų detalizavimas Administracinių nusižengimų kodekso 47¹ straipsnyje.

DSS įstatyme nereglamentuoti darbdavio lygmeniu veikiančių profesinių sąjungų veiksmai įmonėse, renkant darbuotojų saugos ir sveikatos atstovus.

DSS įstatymo nuostatos tikslintinos atsižvelgiant į 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH), įsteigiančiame Europos cheminių medžiagų agentūrą, iš dalies keičiančiame Direktyvą 1999/45/EB bei panaikinančiame Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 793/93, Komisijos reglamentą (EB) Nr. 1488/94, Tarybos direktyvą 76/769/EEB ir Komisijos direktyvas 91/155/EEB, 93/67/EEB, 93/105/EB bei 2000/21/EB, vartojamą sąvoką „cheminis mišinys“ ir nuostatas dėl cheminių medžiagų ir cheminių mišinių teikimo rinkai, taip pat atsižvelgiant į 2022 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2022/431, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2004/37/EB dėl darbuotojų apsaugos nuo rizikos, susijusios su kancerogenų arba mutagenų poveikiu darbe, papildant pastarąją nuostatomis dėl reprotoksinių medžiagų.

Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo 7 straipsnio 3 dalis prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai (Konstitucijos 52 straipsniui ir konstituciniam teisinės valstybės principui) tiek, kiek pagal ją draudžiamaisiais įvykiais nepripažįstami nelaimingi atsitikimai pakeliui į darbą ar iš darbo, įvykę apdraustajam asmeniui esant neblaiviam ar apsvaigusiam nuo psichiką veikiančių medžiagų, kuriuos lėmė ne jo neblaivumas arba apsvaigimas nuo psichiką veikiančių medžiagų⁴.

Įstatymų projektų tikslai:

1) sustiprinti darbdavių, statytojų (užsakovų) motyvą laikytis darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimų, siekiant sumažinti darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų reikalavimų pažeidimų ir mirtinų bei sunkių nelaimingų atsitikimų darbe mastą Lietuvoje;

2) užtikrinti asmenų su negalia teisę neatskleisti informacijos apie savo negalią, siekiant sudaryti tokiems asmenims saugias ir sveikas darbo sąlygas, užtikrinant saugių ir sveikų darbo sąlygų asmenims su negalia sudarymo tęstinumą;

3) skatinti įrenginių savininkų atsakomybę, siekiant, kad būtų vykdomos jiems nustatytos įrenginių priežiūros pareigos ir taip būtų užtikrinama įrenginių sauga;

4) gerinti darbuotojų atstovavimą įmonėse darbuotojų saugos ir sveikatos srityje.

Įstatymo projekto Nr.1 uždaviniai:

1) išplėsti DSS įstatymo taikymo sritį statytojams (užsakovams);

⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2024 m. vasario 13 d. nutarimas Nr. [KT15-N2/2024](#).

2) įstatymo lygiu nustatyti statytojų (užsakovų), jų įgaliotinių (statinio projektavimo valdytojo, statinio statybos valdytojo) ir koordinatorių atsakomybę už pareigų darbuotojų saugos ir sveikatos srityje vykdymą bei saugių ir sveikų darbo sąlygų užtikrinimą statybvietėje;

3) atsisakyti asmenų su negalia pareigos teikti darbdaviams informaciją apie savo negalią;

4) nustatyti visiems darbuotojams vienodus privalomų sveikatos patikrinimų reikalavimus, siekiant užtikrinti darbuotojų saugą ir sveikatą;

5) atsisakyti perteklinių nuostatų, atkartojančių Darbo kodekso nuostatas;

6) suderinti nuostatas dėl darbuotojų apsaugos nuo pavojingų cheminių medžiagų bei cheminių mišinių poveikio darbe su aktualiomis ES teisės aktų nuostatomis;

7) patikslinti nuostatas dėl darbuotojų atstovavimo įmonėse darbuotojų saugos ir sveikatos srityje, atsižvelgiant į Darbo kodekso nuostatas dėl darbuotojų atstovavimo darbdavio lygmeniu;

8) patikslinti institucijas, tvirtinančias DSS įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

Istatymo projekto Nr. 2 uždaviniai:

1) DSS įstatyme nustatytas darbuotojų su negalia garantijas dėl darbo naktį ir viršvalandžių įtvirtinti Darbo kodekse, jų nemažinant;

2) sąvokas suderinti su vartojamomis Asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatyme;

3) nustatyti, kad garantijos darbuotojams taikomos, jeigu jie apie savo negalią tinkamai informuoja darbdavį.

Istatymo projekto Nr. 3 uždaviniai:

1) suderinti Statybos įstatymu nustatytas statytojų (užsakovų) pareigas darbuotojų saugos ir sveikatos srityje su DSS įstatymo nuostatomis;

2) nustatyti, kad statytojas (užsakovas) savo pareigas darbuotojų saugos ir sveikatos srityje gali pavesti vykdyti tik savo įgaliotiniui (-iams) (statinio projektavimo valdytojui, statinio statybos valdytojui).

Istatymo projekto Nr. 4 uždaviniai:

1) nustatyti baudas statytojams (užsakovams), koordinatoriams už darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų reikalavimų pažeidimus statybvietėse ir pavesti Inspekcijai tirti tokius pažeidimus;

2) papildomai detalizuoti (nustatyti) tam tikrus nusižengimus, susijusius su įrenginių priežiūra.

Istatymo projekto Nr. 5 uždavinys – nustatyti papildomą vienkartinę įmoką į Fondo biudžetą už DSS pažeidimą, dėl kurio galėjo atsirasti sunkių padarinių, ir jos mokėjimo į Fondo biudžetą terminą.

Istatymo projekto Nr. 6 uždaviniai:

1) nustatyti papildomos vienkartinės įmokos dydžius, informacijos apie draudėjus, turinčius sumokėti tokią įmoką, apimtį ir jos teikimo Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Fondo valdyba) tvarką;

2) nustatyti, kad nelaimingi atsitikimai pakeliui į darbą ar iš darbo (toliau – NA), kuriuos ištyrus nustatoma, kad juos lėmė ne apdraustojo asmens neblaivumas (girtumas) arba apsvaigimas nuo psichiką veikiančių medžiagų, yra pripažįstami draudžiamaisiais įvykiais.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektų rengimą inicijavo Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Įstatymų projektus parengė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Darbo aplinkos skyriaus vyresnioji patarėja Gintarė Bužinskaitė (tel. +370 695 60706, el. p. gintare.buzinskaite@socmin.lt), Darbo aplinkos skyriaus vyresnysis patarėjas Aleksandr Tolstoj (tel. +370 615 67 632, el. p. aleksandr.tolstoj@socmin.lt), Socialinio draudimo grupės patarėja Ona Stravinskaitė (tel. +370 658 61398, el. p. ona.stravinskaite@socmin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

3.1. DSS įstatyme nereglamentuotos statytojų (užsakovų), jų įgaliotinių (statinio projektavimo valdytojo, statinio statybos valdytojo) pareigos, statytojų (užsakovų), jų įgaliotinių (statinio

projektavimo valdytojo, statinio statybos valdytojo) ir koordinatorių atsakomybė už darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų reikalavimų pažeidimus.

DSS įstatyme nustatyta, kad, siekiant įmonėje išrinkti darbuotojų atstovus saugai ir sveikatai, įmonės darbuotojų kolektyvo susirinkimą Darbo kodekso 165 straipsnio 3 dalyje nurodytu atveju organizuoja profesinė sąjunga, kad Darbo kodekso 165 straipsnio 3 dalyje nurodytu atveju profesinė sąjunga atstovauja darbuotojų interesams, nors Darbo kodekso 165 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad profesinė sąjunga atstovauja tik savo nariams.

DSS įstatyme vartojama sąvoka „cheminis preparatas“, kuri neatitinka Reglamente (EB) Nr. 1907/2006 vartojamos sąvokos „cheminis mišinys“, taip pat DSS įstatyme nustatyta, kad gamintojas pateikia saugos duomenų lapą kartu su realizuojama pavojinga chemine medžiaga, preparatu ar biologine medžiaga, nors saugos duomenų lapų turinio, pateikimo gavėjams reikalavimus nustato Reglamentas (EB) Nr. 1907/2006, tiesiogiai taikomas visoje ES. DSS įstatyme nėra nuostatų dėl reprotoksinių medžiagų, nors Direktyva 2004/37/EB nustato darbuotojų apsaugos nuo jų sveikatai ir saugai kylančios ar galinčios kilti rizikos dėl kancerogenų, mutagenų ar reprotoksinių medžiagų poveikio darbe būtinuosius reikalavimus, tarp jų ir sveikatos patikrinimų reikalavimus. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos cheminių medžiagų ir cheminių mišinių įstatyme įtvirtinta sąvoka „pavojingosios cheminės medžiagos ir cheminiai mišiniai“, kurios apibrėžtyje nustatyta, kad tai – tik tos „cheminės medžiagos ir cheminiai mišiniai, kurie pagal Reglamentą (EB) Nr. 1272/2008 klasifikuojami kaip pavojingi“. Ši sąvoka neapima nesuklasifikuotų pavojingų cheminių medžiagų ir cheminių mišinių, kurie dėl savo fizinių-cheminių, cheminių arba toksikologinių savybių, naudojimo būdo arba buvimo darbo aplinkoje pobūdžio gali kelti pavojų darbuotojų saugai ir sveikatai, todėl, siekiant užtikrinti darbuotojų saugą ir sveikatą, vadovaujamosi Reglamente (EB) Nr. 1907/2006 vartojamomis sąvokomis.

Sveikatos patikrinimų, kurie yra asmens sveikatos priežiūros paslaugos, apmokėjimą nustato skirtingos institucijos: DSS įstatyme numatyta, kad privalomo įsidarbinančių asmenų, darbuotojų ir asmenų, kurių darbas buvo susijęs su profesine rizika dėl kancerogeninių, mutageninių medžiagų ir preparatų bei biologinių medžiagų naudojimo darbo procese, sveikatos patikrinimo ir apmokėjimo tvarką nustato Vyriausybė, o Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatyme nustatyta, kad Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos vykdomiesiems subjektams mokamų asmens sveikatos priežiūros paslaugų sąrašą, kainas, kainų indeksavimo ir paslaugų teikimo tvarką tvirtina Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija.

Patalpų įrengimo reikalavimus nustato skirtingos institucijos: Buities, sanitarinių ir higienos patalpų įrengimo reikalavimus nustato Vyriausybė; Darboviečių įrengimo bendruosius nuostatus tvirtina socialinės apsaugos ir darbo ministras ir sveikatos apsaugos ministras; buities ir higienos patalpų, skirtų darbuotojams laikinai apgyvendinti, reikalavimus nustato socialinės apsaugos ir darbo ministro ir aplinkos ministro patvirtinti Darboviečių įrengimo statybvietėse nuostatai.

3.2. Darbo kodekse, DSS įstatyme nustatytos darbuotojų su negalia garantijos – teisė atsisakyti darbo naktį, viršvalandžių, budėjimo. Papildomos saugos ir sveikatos garantijos asmenims su negalia nustatomos kolektyvinėse sutartyse, darbo sutartyse. DSS įstatymo, Darbo kodekso nuostatos nėra suderintos su Asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymo nuostatomis, DSS įstatyme ir Darbo kodekse vartojamos sąvokos „neįgalumas“, „neįgalusis“, „neįgalus vaikas“, „darbingumas“, „specialusis nuolatinės slaugos ar nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikis“, kurios nebeatitinka Asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatyme vartojamų sąvokų.

Asmenys su negalia įsidarbindami ar dirbdami turi pateikti darbdaviui Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos išvados dėl darbo pobūdžio ir sąlygų (toliau – NDNT išvada) kopiją. Tokie asmenys prieš įsidarbindami ir dirbdami, jei pasikeičia jų darbo sąlygos, privalo pasitikrinti sveikatą taip pat ir tais atvejais, kai jų darbo aplinkoje nėra profesinės rizikos jų saugai ir sveikatai, nes sveikatos priežiūros įstaigos išvada dėl asmens su negalia galimybės dirbti konkretų darbą privaloma darbdaviui ir darbuotojui.

3.3. Statybos įstatyme nustatyta, kad statytojas (užsakovas) tuo atveju, kai statinį projektuojant arba statant dalyvauja daugiau negu vienas rangovas, privalo paskirti vieną ar kelis koordinatorius, kurie turi užtikrinti, kad statinio projekte būtų numatyti darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimai, o statybos metu privalo koordinuoti ir kontroliuoti norminiuose teisės aktuose nustatytų darbuotojų

saugos ir sveikatos reikalavimų įgyvendinimą; turi teisę pasirinkti statinio projektavimo valdytojus, statinio statybos valdytojus ir pavedimo sutartimi įgalioti juos vykdyti statytojo (užsakovo) pareigas; už pareigų nevykdymą ar netinkamą vykdymą atsako Statybos įstatymo, Civilinio kodekso ir Administracinių nusižengimų kodekso nustatyta tvarka. Statybos įstatyme nereglamentuotos baudos statytojams (užsakovams) už darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų reikalavimų pažeidimus.

3.4. Valstybinio socialinio draudimo įstatyme, Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatyme nenustatytos vienkartinės socialinio draudimo įmokos už darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų pažeidimus. Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatyme numatytos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įmokos, kurių tarifų dydis priklauso nuo Inspekcijos nustatytų darbuotojų saugos ir sveikatos teisės aktų pažeidimų, įvykusių nelaimingų atsitikimų darbe sunkumo ir dėl šių įvykių nukentėjusiųjų skaičiaus. Lietuvos Respublikos valstybės socialinių fondų biudžetų 2024 metų rodiklių patvirtinimo įstatyme nustatytos 4 nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įmokų tarifo grupės bei šioms grupėms priskirtų draudėjų mokamų nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įmokų tarifai: I grupė – 0,14 procento, II grupė – 0,46 procento, III grupė – 0,7 procento, IV grupė – 1,4 procento.

Įstatymuose nereglamentuota draudėjo (darbdavio), statytojo (užsakovo) atsakomybė už nustatytą DSS pažeidimą, dėl kurio galėjo atsirasti sunkių padarinių, kuri iš karto drausmintų darbdavį, statytoją (užsakovą).

Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatyme nustatyta, kad visi NA nepripažįstami draudžiamaisiais įvykiais, jeigu apdraustasis asmuo buvo neblaivus ar apsvaigęs nuo psichiką veikiančių medžiagų.

3.5. Administracinių nusižengimų kodekse nereglamentuotos baudos statytojams (užsakovams), koordinatoriams už darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų reikalavimų pažeidimus statybvietėse, taip pat nedetalizuoti (nenustatyti) tam tikri nusižengimai, susiję su Lietuvos Respublikos potencialiai pavojingų įrenginių priežiūros įstatymo 11 straipsnio 3 dalyje ir 12 straipsnio 2 dalies 1 ir 2 punktuose numatytais įrenginio savininko ir asmens, atliekančio nuolatinę įrenginio priežiūrą, pareigomis. Pavyzdžiui, minėto įstatymo 11 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad „Potencialiai pavojingo įrenginio savininkas, pats atliekantis nuolatinę potencialiai pavojingo įrenginio priežiūrą, arba juridinis asmuo ar fizinis asmuo, su kuriuo sudaryta sutartis nuolatinę potencialiai pavojingo įrenginio priežiūrai atlikti, privalo <...> būti apsidraudęs civilinės atsakomybės draudimu. Minimali metinė draudimo suma negali būti mažesnė kaip šimtas tūkstančių eurų“, o 12 straipsnio 2 dalies 1 ir 2 punktuose nustatyta, kad „Potencialiai pavojingo įrenginio savininko pareigos: 1) sudaryti sutartį su akredituotąja įstaiga dėl potencialiai pavojingo įrenginio techninės būklės tikrinimo; 2) potencialiai pavojingų įrenginių priežiūros norminių teisės aktų nustatyta tvarka ir terminais pateikti akredituotosioms įstaigoms patikrinti potencialiai pavojingą įrenginį <...>“.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu Nr.1 siūloma:

- nustatyti, kad DSS įstatymo 15 ir 46 straipsnių nuostatos taikomos ir statytojams (užsakovams) bei jų įgaliotiniams (statinio projektavimo valdytojui, statinio statybos valdytojui); DSS įstatyme vartoti sąvokas, apibrėžtas Reglamente (EB) Nr. 1907/2006, Lietuvos Respublikos statybos įstatyme ir Lietuvos Respublikos užimtumo įstatyme;

- nustatyti statytojų (užsakovų) ir jų įgaliotinių (statinio projektavimo valdytojo, statinio statybos valdytojo) pareigas, jei statinį projektuojant arba statant dalyvauja daugiau negu vienas rangovas: Darboviečių įrengimo statybvietėse nuostatuose nustatyta tvarka paskirti vieną ar kelis koordinatorius ir užtikrinti, kad būtų vykdomos jų pareigos ir įgyvendinami reikalavimai, nustatyti Darboviečių įrengimo statybvietėse nuostatuose;

- nustatyti, kad savarankiškai dirbantys asmenys privalo atsižvelgti į koordinatorių nurodymus;

- nustatyti statytojo (užsakovo), jo įgaliotinių (statinio projektavimo valdytojo, statinio statybos valdytojo) ir koordinatoriaus administracinę ir civilinę atsakomybę už darbuotojų saugos ir sveikatos užtikrinimą statybvietėje;

- atsisakyti prievolės asmenims su negalia, gavus NDNT išvadą (nuo 2024 m. sausio 1 d. Asmens su negalia teisių apsaugos agentūros prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sprendimą dėl asmens su negalia darbo pobūdžio ir sąlygų (toliau – Agentūros sprendimas)), išvados kopiją pateikti darbdaviui;

- atsisakyti perteklinio reikalavimo asmenims su negalia prieš įsidarbinant ir dirbant, jei pasikeičia jų darbo sąlygos, privalomai patikrinti sveikatą ir tais atvejais, kai jų darbo aplinkoje nėra profesinės rizikos jų saugai ir sveikatai, ir su šiuo reikalavimu susijusios nuostatos, kad sveikatos priežiūros įstaigos išvada dėl asmens su negalia galimybės dirbti konkretų darbą privaloma darbdaviui ir darbuotojui;

- atsisakyti perteklinių, dubliuojančių Darbo kodekso reglamentavimą nuostatų, kad dirbančių asmenų su negalia saugą ir sveikatą garantuoja Darbo kodeksas, DSS įstatymas, kiti įstatymai bei darbuotojų saugos ir sveikatos norminiai teisės aktai, kad papildomos saugos ir sveikatos garantijos asmenims su negalia gali būti numatytos kolektyvinėse sutartyse (nustato Darbo kodekso 193 straipsnis), darbo sutartyse (nustato Darbo kodekso 33–40 straipsniai), kad asmenys su negalia skiriami dirbti viršvalandinius darbus (Įstatymo projektu Nr. 2 siūloma šia nuostata papildyti Darbo kodeksą, t. y. 119 straipsnį papildyti 5 dalimi), naktį (Įstatymo projektu Nr. 2 siūloma šia nuostata papildyti Darbo kodeksą, t. y. 117 straipsnį papildyti 5 dalimi), budėti (Darbo kodekso 118 straipsnis), jeigu to jiems nedraudžia sveikatos priežiūros įstaigos išvada, tik su jų sutikimu;

- pakeisti DSS įstatyme vartojamą sąvoką „preparatas“ aktualia, atitinkančia ES teisinį reglamentavimą sąvoka „cheminis mišinys“, atsisakyti nuostatos, kad gamintojas pateikia saugos duomenų lapą (saugos duomenų lapų sudarymo ir pateikimo reikalavimus nustato tiesioginio taikymo Reglamentas (EB) Nr. 1907/2006); nustatyti asmenų, kurių darbas buvo susijęs su profesine rizika dėl reprotoksinių medžiagų poveikio, sveikatos patikrinimų tvarką; nustatyti šių nuostatų įsigaliojimo datą –2024 m. lapkričio 1 d., nes reikės priimti įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus;

- nustatyti, kad darbuotojų atstovai (nurodyti Darbo kodekso 165 straipsnio 2 dalyje) atstovauja darbuotojų interesams sudarant saugias ir sveikatai nekenksmingas darbo sąlygas, taip pat kad, jei darbovietėje nėra darbo tarybos ar darbuotojų patikėtinio, darbuotojų atstovų saugai ir sveikatai, rinkimus darbuotojų kolektyvo susirinkime organizuoja darbo tarybos funkcijas atliekanti profesinė sąjunga ar jungtinė profesinių sąjungų atstovybė, o jei tokių nėra, – darbovietėje darbdavio lygmeniu veikianti profesinė sąjunga arba, jei darbovietėje yra kelios darbdavio lygmeniu veikiančios profesinės sąjungos, – jų narių išrinkta profesinė sąjunga arba jungtinė profesinių sąjungų atstovybė; nustatyti viešai skelbiamus konkrečius darbuotojų atstovų saugai ir sveikatai asmens duomenis, jų skelbimo pagrindą ir laikotarpį;

- siekiant mažinti Vyriausybės nutarimų skaičių ir užtikrinti teisinio reguliavimo nuoseklumą, pavesti sveikatos apsaugos ministrui nustatyti privalomo įsidarbinančių asmenų, darbuotojų, taip pat asmenų, kurių darbas buvo susijęs su profesine rizika dėl kancerogenų, mutagenų, reprotoksinių bei biologinių medžiagų poveikio, sveikatos patikrinimo ir jo apmokėjimo tvarką; sveikatos apsaugos ministrui ir socialinės apsaugos ir darbo ministrui tvirtinti buitės, sanitarinių ir higienos patalpų įrengimo reikalavimus ir nustatyti šių nuostatų įsigaliojimo datą 2024 m. lapkričio 1 d., nes reikės priimti įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus;

- patikslinti Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo ir komisijų narių atlygio už darbą įstatymo pavadinimą, atlikti kitus redakcinio pobūdžio keitimus.

Įstatymo projektu Nr. 2 siūloma:

- atsižvelgiant į Įstatymo projektu Nr. 1 siūlomus DSS įstatymo keitimus, atsisakyti nuostatos, kad DSS įstatyme nustatomos specialios nuostatos dėl asmenų su negalia apsaugos, ir papildyti Darbo kodeksą nuostatomis, jog asmenys su negalia skiriami dirbti naktį ar viršvalandinius darbus, jeigu to jiems nedraudžia sveikatos priežiūros įstaigos išvada, tik su jų sutikimu;

- vartoti sąvokas, apibrėžtas Asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatyme, vietoj NDNT išvados nurodyti sveikatos priežiūros įstaigos išvadą (skiriant asmenis budėti), atitinkamai nuostatas dėl asmenų slaugymo keisti nuostatomis dėl asmenų slaugymo ar priežiūros (asmeniui,

kuriam nustatytas pirmas arba antras individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacijos poreikio lygis, reikalinga kito asmens pagalba ir (ar) slauga, antras arba trečias lygis, – kito asmens pagalba), jei darbuotojas savo iniciatyva nori nutraukti darbo sutartį dėl svarbių priežasčių ar prašo nemokamų atostogų;

- nustatyti, kad nemokamos iki 30 kalendorinių dienų atostogos per metus priklausytų darbuotojui su negalia, taip pat darbuotojui, auginančiam vaiką su negalia iki aštuoniolikos metų arba slaugančiam ar prižiūrinčiam asmenį su negalia, kuriam nustatytas individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacijos poreikis (visų individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacijos poreikio lygių atvejais gali susidaryti nenumatytos aplinkybės dėl slaugomam asmeniui su negalia padidėjusios pagalbos poreikio – tokia nuostata visiškai atitinka 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje (ES) 2019/1158 dėl tėvų ir prižiūrinčiųjų asmenų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros, kuria panaikinama Tarybos direktyva 2010/18/ES, apibrėžtą sąvoką „prižiūrinčiojo asmens atostogos“);

- atsižvelgiant į Kauno apygardos teismo 2023 m. vasario 28 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e2A-120-638/2023, atsisakyti perteklinio reglamentavimo, kad darbuotojas slaugo šeimos narį ar kartu gyvenantį asmenį namuose, nes svarbi ne slaugymo vieta (slaugomas asmuo neturi būti visą laiką slaugomas namuose, nes jis gali lankyti mokymo įstaigą, psichologą, būti gydymo (sveikatinimo, reabilitacijos) įstaigoje, užsiimti lavinama veikla, bendrauti), bet darbuotojo laiko poreikis tam, kad jis tinkamai atliktų sergančio asmens slaugymo pareigą;

- nustatyti, kad garantijos darbuotojams taikomos, jei jie tinkamai informuoja darbdavį pateikdami atitinkamus teisę į garantijas patvirtinančius dokumentus, išskyrus atvejus, kai darbdaviai turi duomenis, patvirtinančius darbuotojų teises į garantijas;

- nustatyti, kad, įsigaliojus įstatymui, skiriant darbuotoją su negalia budėti, vadovaujamasi NDNT išvada (nuo 2024 m. sausio 1 d. – Agentūros sprendimas), kol darbuotojas DSS įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka ir terminais pasitikrins sveikatą ir pateiks darbdaviui sveikatos priežiūros įstaigos išvadą, bet ne ilgiau kaip iki 2027 m. spalio 31 d.

Pažymėtina, kad ES darbuotojų saugos ir sveikatos teisės aktai nenustato nei asmenų su negalia sąvokos apibrėžties, nei konkrečių jų saugos ir sveikatos reikalavimų. Dirbančių asmenų iki aštuoniolikos metų, nėščių, neseniai pagimdžiusių, krūtimi maitinančių darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimai nustatyti ES darbuotojų saugos ir sveikatos teisės aktuose – atitinkamai 1994 m. birželio 22 d. Tarybos direktyvoje 94/33/EB dėl dirbančio jaunimo apsaugos ir 1992 m. spalio 19 d. Tarybos direktyvoje 92/85/EEB dėl priemonių, skirtų skatinti, kad būtų užtikrinta geresnė nėščių ir neseniai pagimdžiusių arba maitinančių krūtimi darbuotojų sauga ir sveikata, nustatymo (dešimtoji atskira direktyva, kaip numatyta Direktyvos 89/391/EEB 16 straipsnio 1 dalyje). Atsižvelgiant į šių ES teisės aktų nuostatas, Darbo kodekso 158 straipsnio 1 dalyje išlieka nuostata, kad DSS įstatymas nustato specialias nuostatas dėl darbuotojų iki aštuoniolikos metų, nėščių, neseniai pagimdžiusių, krūtimi maitinančių darbuotojų apsaugos.

Istatymo projektu Nr. 3 siūloma:

- nustatyti, kad statytojas (užsakovas), vadovaudamasis DSS įstatymo nuostatomis, paskiria koordinatorius ir užtikrina, kad jie vykdytų savo pareigas, taip pat vykdo kitas darbuotojų saugos ir sveikatos norminiuose teisės aktuose jam nustatytas pareigas;

- leisti statytojui (užsakovui) pavesti vykdyti savo pareigas darbuotojų saugos ir sveikatos srityje tik statinio projektavimo valdytojui, statinio statybos valdytojui.

Istatymo projektu Nr. 4 siūloma:

- nustatyti baudas už darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų pažeidimus statybvietėse asmenims, tarp jų statytojams (užsakovams), koordinatoriams, tokio paties dydžio kaip ir už kitus darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų pažeidimus (nuo 240 iki 3 000 Eur) (Inspekcijos inspektoriaus atliekamo vieno patikrinimo nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų prevencijos bei darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų reikalavimų užtikrinimo klausimais kaštai statybvietėje apytiksliai yra 150 Eur) ir pavesti Inspekcijai tirti tokius pažeidimus;

- patikslinti Administracinių nusižengimų kodekso 96 straipsnio 2 dalyje nurodytus atsakingus už DSS reikalavimų įgyvendinimą įmonėse asmenis, atsižvelgiant į DSS įstatymo nuostatas, ir atlikti 96 straipsnio redakcinio pobūdžio pakeitimus;

- Administracinių nusižengimų kodekso nuostatas papildyti nusižengimais, susijusiais su įrenginių priežiūra (sutarties su akredituotąja potencialiai pavojingų įrenginių tikrinimo įstaiga (toliau – akredituotoji įstaiga) dėl įrenginio techninės būklės tikrinimo neturėjimas arba įrenginio nepateikimas gamintojo ar įrenginių priežiūros norminių teisės aktų nustatyta tvarka ir terminais akredituotajai įstaigai įrenginio techninės būklės tikrinimui atlikti, nuolatinės įrenginių priežiūros atlikimas neapsidraudus civilinės atsakomybės draudimu arba turimo civilinės atsakomybės draudimo sumai esant mažesnei už nustatytą minimalią šio draudimo sumą. Įrenginio savininko, asmens, atliekančio nuolatinę įrenginio priežiūrą, pareigos nustatytos Potencialiai pavojingų įrenginių priežiūros įstatymo 11 straipsnio 3 dalyje ir 12 straipsnio 2 dalies 1 ir 2 punktuose), nekeičiant esamų nuobaudų dydžio.

Istatymo projektu Nr. 5 siūloma nustatyti papildomą vienkartinę įmoką draudėjui ir kad ją draudėjas sumoka ne vėliau kaip per 2 mėnesius nuo nutarimo administracinio nusižengimo byloje dėl draudėjo fizinio asmens, draudėjo vadovo ar kito atsakingo asmens padaryto DSS pažeidimo, dėl kurio galėjo atsirasti sunkių padarinių (toliau – nutarimas administracinio nusižengimo byloje), įsiteisėjimo.

Istatymo projektu Nr. 6 siūloma nustatyti:

- papildomos vienkartinės įmokos dydį, kuris priklauso nuo draudėjo apdraustų asmenų skaičiaus nutarimo administracinio nusižengimo byloje įsiteisėjimo dieną ir yra susietas su MMA dydžiu (3 MMA, 6 MMA ir 9 MMA), galiojusi nutarimo administracinio nusižengimo byloje įsiteisėjimo dieną;

- kad duomenis apie draudėjus, kuriems arba kurių vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims įsiteisės nutarimai administracinių nusižengimų bylose, Fondo valdybai duomenų teikimo sutartyje nustatyta apimtimi ir tvarka teikia Inspekcija;

- kad draudžiamaisiais įvykiais nepripažįstami tik tie NA, kuriuos ištyrus nustatoma, kad juos lėmė apdraustojo asmens neblaivumas (girtumas) arba apsvaigimas nuo psichiką veikiančių medžiagų.

Isigaliojimas. Siūloma, vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 20 straipsnio 4 dalimi, nustatyti, kad Įstatymų projektų nuostatos, išskyrus Įstatymo projekto Nr. 2 nuostatas, Įstatymo projekto Nr. 1 nuostatas dėl asmenų su negalia, dėl darbuotojų atstovavimo ir dėl Biudžetinių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo ir komisijų narių atlygio už darbą įstatymo pavadinimo pakeitimo, Įstatymo projekto Nr. 6 nuostatas dėl NA, įsigaliojotų 2024 m. lapkričio 1 d.

Priėmus šiuos pasiūlymus:

- Asmenims (darbuotojams) su negalia, vadovaujantis lygiateisiškumo principu, nustatyti Asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 punkte, nebus pareigos pranešti apie jiems nustatytą negalią darbdaviams, nemažinant darbuotojų su negalia tinkamų darbo sąlygų užtikrinimo garantijų, bus atsisakyta perteklinių nuostatų dėl darbuotojų su negalia privalomų sveikatos patikrinimų ir sudarytos palankesnės sąlygos asmenims su negalia įsidarbinti ir dirbti. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija stebi užimtumo rodiklį „Dirbančių darbingo amžiaus asmenų su negalia dalis nuo visų darbingo amžiaus asmenų su negalia“, kuris apskaičiuojamas kartą per metus. 2023 m. šis rodiklis buvo 30,7 proc. Siekiama, kad 2025 m. dirbtų 39 proc., 2030 m. – 47 proc. žmonių su negalia. Informacija apie rodiklį skelbiama Ministerijos metinėje veiklos ataskaitoje.

- Darbuotojų su negalia saugos ir sveikatos užtikrinimas iš esmės nesikeis ir bus toks pat kaip ir kitų darbuotojų. Darbdavys vertina profesinę riziką konkrečioje darbo vietoje ir imasi priemonių nustatytai rizikai šalinti ar mažinti, įskaitant darbo vietos pritaikymą darbuotojo poreikiams, taip pat vadovaujasi asmens sveikatos priežiūros įstaigos išvada dėl darbuotojo galimybės dirbti konkretų darbą. Darbuotojo su negalia sveikata, siekiant užtikrinti jo saugą ir sveikatą, bus tikrinama taip pat kaip ir kitų darbuotojų, t. y. jei darbo vietos profesinės rizikos įvertinimo rezultatai rodo, kad kyla ar gali kilti rizika darbuotojo saugai ir sveikatai arba jei dirbama naktimis ir pamainomis. Gydytojas, tikrindamas asmens (darbuotojo) su negalia sveikatą, vertins visą informaciją apie asmens (darbuotojo) su negalia sveikatą, įskaitant NDNT išvadą (nuo 2024 m. sausio 1 d. Agentūros sprendimas), ir pateiks išvadą, ar asmuo (darbuotojas) gali dirbti konkretų darbą, bei rekomendacijas dėl darbo, nenurodydamas asmens (darbuotojo) negalios. Darbdavys nedisponuos ir netvarkys asmens duomenų apie jo negalią, siekdamas užtikrinti saugą ir sveikatą.

- Darbuotojų su negalia, taip pat ir kitų darbuotojų, teisė į papildomas darbo garantijas, nustatytas Darbo kodekse, bus įrodoma darbuotojui savanoriškai pateikus atitinkamą dokumentą, įrodantį jo teisę į konkrečias garantijas.

- Inspekcija, vykdydama darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų reikalavimų laikymosi kontrolę statybvietėse, nustačiusi statytojų (užsakovų) ar jų įgaliotinių statinio statybos valdytojų padarytus pažeidimus, galės jiems skirti baudas – tai skatins šiuos asmenis vykdyti savo pareigas ir prisidės prie saugios ir sveikos darbo aplinkos statybvietėse užtikrinimo. Inspekcija 2023 m. 44 proc. visų patikrinimų nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų prevencijos bei darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų reikalavimų užtikrinimo klausimais atliko statybvietėse, 34 proc. visų darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų reikalavimų pažeidimų nustatė statybos sekcijoje. Įstatymais nustačius baudas už aptariamus pažeidimus, tikėtina, kad statytojai (užsakovai), koordinatoriai geriau vykdys savo pareigas, taigi bus geriau įgyvendinami darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimai (gerės darbuotojų saugos ir sveikatos būklė) statybvietėse, o statybos sekcijoje mažės sunkių ir mirtinų nelaimingų atsitikimų darbe.

- Papildoma vienkartinė įmoka į Fondo biudžetą skatins darbdavius, statytojus (užsakovus) nepažeisti darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų reikalavimų ir prisidės prie darbuotojų saugos ir sveikatos būklės įmonėse gerinimo. Informaciją apie nustatytus pažeidimus ir nelaimingus atsitikimus darbe renka ir į apskaitą įtraukia Inspekcija. Šiuos duomenis Inspekcija skelbia metinėse ataskaitose apie darbuotojų saugos ir sveikatos būklę, Darbo kodekso, darbuotojų saugą ir sveikatą bei darbo santykius reglamentuojančių įstatymų ar kitų norminių teisės aktų vykdymą Lietuvos Respublikos įmonėse.

- Tikėtina, kad įrenginių savininkai geriau vykdys įrenginių priežiūros pareigas, kurias tinkamai vykdant užtikrinama įrenginių sauga. Inspekcijai atliekant įrenginių priežiūros reikalavimų įgyvendinimo kontrolę, siekiama, kad laiku nepatikrintų įrenginių skaičiaus (procentais nuo visų Potencialiai pavojingų įrenginių valstybės registre užregistruotų įrenginių) statistiniai rodikliai gerėtų (rodikliai stebimi Inspekcijos ir kasmet teikiami Potencialiai pavojingų įrenginių priežiūros reikalavimų įgyvendinimo kontrolės rezultatų ataskaitoje).

- Renkant darbuotojų atstovus saugai ir sveikatai įmonėse, bus aiškiai reglamentuoti darbdavio lygmeniu veikiančių profesinių sąjungų veiksmai – darbdavio lygmeniu veikianti (-čios) profesinė (-ės) sąjunga (-os) bus įgaliojama (-os) atstovauti visiems darbdavio darbuotojams. Taip pat bus nustatyti konkretūs darbuotojų atstovų saugai ir sveikatai įmonėje viešai skelbiami asmens duomenys, jų skelbimo pagrindas ir laikotarpis. Darbuotojų interesams DSS klausimais atstovaus jų atstovai, kaip nustatyta Darbo kodekso 165 straipsnio 2 dalyje. Tikimasi, gerės darbuotojų atstovavimas įmonės lygmeniu.

- NA pripažinimas draudžiamaisiais įvykiais neprieštaraus Konstitucijos 52 straipsniui ir atitiks konstitucinį teisinės valstybės principą.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus įstatymus, neigiamų pasekmių nenumatoma. Teigiamas priimtų įstatymų poveikis aptartas šio aiškinamojo rašto 4 punkte.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimti įstatymai įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės. Įstatymo projekto Nr.1, Įstatymo projekto Nr. 4, Įstatymo projekto Nr. 6 antikorupcinis vertinimas, vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 8 straipsniu, atliktas, korupcijos rizikos nenustatyta. Dėl Įstatymo projekto Nr. 2, Įstatymo projekto Nr. 3 ir Įstatymo projekto Nr. 5 antikorupcinis vertinimas neatliekamas.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimti įstatymai tiesioginės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams
 Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus įstatymus, kitų įstatymų priimti, keisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymų projektais nekeičiamos galiojančios sąvokos ir (ar) jų apibrėžtys ir nesiūloma apibrėžti naujų.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir ES teisės normoms.

Įstatymų projektais neperkeliami ir neįgyvendinami ES teisės aktai. Tačiau keičiami DSS įstatymo straipsniai ar jų dalys, kuriais į nacionalinę teisę perkelta 1989 m. birželio 12 d. Tarybos direktyva 89/391/EEB dėl priemonių darbuotojų saugai ir sveikatos apsaugai darbe gerinti nustatymo ir 1992 m. birželio 24 d. Tarybos direktyva 92/57/EEB dėl būtiniausių saugos ir sveikatos reikalavimų laikinosiose arba kilnojamuosiose statybvietėse įgyvendinimo (aštuntoji atskira direktyva, kaip numatyta Direktyvos 89/391/EEB 16 straipsnio 1 dalyje), taip pat Darbo kodekso straipsniai ar jų dalys, kuriais į nacionalinę teisę perkelta 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1158 dėl tėvų ir prižiūrėtinųjų asmenų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros, kuria panaikinama Tarybos direktyva 2010/18/ES. Atitikties lentelės pridedamos prie šio aiškinamojo rašto, taip pat įdėtos į Lietuvos narystės ES informacinėje sistemoje (LINESIS).

Įstatymų projektai nenotifikuotini Europos Komisijai.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti

Pritarus įstatymų projektais teikiamausiems pasiūlymams, reikės parengti ir priimti DSS įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus. Sveikatos apsaugos ministerija turės parengti:

1. Privalomo įsidarbinančių asmenų, darbuotojų, taip pat asmenų, kurių darbas buvo susijęs su profesine rizika dėl kancerogenų, mutagenų, reprotoksinių bei biologinių medžiagų poveikio, sveikatos patikrinimo ir jo apmokėjimo tvarką ir iki 2024 m. spalio 31 d. pateikti ją tvirtinti sveikatos apsaugos ministrui.

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 24 d. nutarimo Nr. 501 „Dėl Buities, sanitarinių ir higienos patalpų įrengimo reikalavimų aprašo patvirtinimo“ pripažinimo netekusiu galios“ projektą ir iki 2024 m. spalio 31 d. pateikti jį tvirtinti Vyriausybei.

3. Buities, sanitarinių ir higienos patalpų įrengimo reikalavimus ir iki 2024 m. spalio 31 d. pateikti juos tvirtinti sveikatos apsaugos ministrui ir socialinės apsaugos ir darbo ministrui.

4. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. V-769 „Dėl Specialių pirmosios medicinos pagalbos priemonių pavojingų cheminių medžiagų bei preparatų ir biologinių medžiagų sukeltų ūmių sveikatos sutrikimų sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo projektą ir iki 2024 m. spalio 31 d. pateikti jį tvirtinti sveikatos apsaugos ministrui.

Kitų įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų priimti, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymų projektais teikiamiems pasiūlymams įgyvendinti papildomų Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų nereikės. Sutaupyti lėšų neplanuojama.

Inspekcijai paskyrus baudas pagal Administracinių nusižengimų kodeksą 300 įmonių (iš jų 50 didelių, 150 vidutinių ir 100 mažų), tikėtina, Fondo biudžetas pasipildytų apie 1 386 000 Eur.

Papildomo Fondo biudžeto lėšų poreikio, atsirasiančio dėl socialinio draudimo išmokų išmokėjimo asmenims, objektyviai apskaičiuoti ir įvertinti negalima, nes neaišku, kiek NA bus pripažinta draudžiamaisiais įvykiais, jei juos lems ne apdraustojo asmens neblaivumas arba apsvaigimas nuo psichiką veikiančių medžiagų. Prognozuojama, kad papildomas lėšų iš valstybės ir Fondo biudžetų poreikis turėtų būti nedidelis. Per 2023 metus įvyko 7 mirtini NA (2022 m. – 11 NA), iš jų nė vienu atveju darbuotojas nebuvo neblaivus ar apsvaigęs nuo psichiką veikiančių medžiagų (2022 m. – 2 NA, kai darbuotojais buvo neblaivus ar apsvaigęs nuo psichiką veikiančių medžiagų). Vieną mirtiną NA pripažinus draudžiamuoju įvykiu, valstybės biudžeto lėšų poreikis būtų apie 88,5 tūkst. eurų (46,55 vidutinio darbo užmokesčio dydžio, t. y. $46,55 \times 1902,70 = 88\,538$ eurai). Fondo biudžete NA draudimo išlaidos dėl galimai įvyksiančių draudžiamųjų įvykių jau suplanuotos.

Jeigu žuvęs NA metu asmuo turėtų šeimos narių, jie pagal Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo nuostatas turėtų teisę į nelaimingų atsitikimų darbe periodines draudimo išmokas apdraustajam mirus (tiksliai apskaičiuoti biudžeto lėšų poreikį sudėtinga, nes išmokų dydis priklauso nuo asmens darbo užmokesčio, taip pat gavėjų skaičiaus, vidutinio šalies darbo užmokesčio ir kitų aplinkybių). Vidutinė periodinė draudimo išmoka apdraustajam mirus jo šeimos nariui yra apie 300 eurų per mėnesį.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant įstatymo projektą, nebuvo gauta specialistų vertinimų ir išvadų.

Svarstant Įstatymų projektus Lietuvos Respublikos trišalėje taryboje, socialiniai partneriai siūlomiems pakeitimams iš esmės pritarė, tačiau dėl papildomos vienkartinės įmokos jų nuomonės išsiskyrė: profesinės sąjungos pritaria, o darbdavių organizacijos pritartų, jei papildoma vienkartinė įmoka būtų mokama tik pakartotinai padarius darbuotojų saugos ir sveikatos teisės aktų pažeidimą, nebūtų siejama su darbuotojų skaičiumi ir siektų nuo 2 iki 6 MMA dydžio. Į šį darbdavių siūlymą neatsižvelgta, nes: papildoma vienkartinė įmoka tik už pakartotinį pažeidimą reikštų, kad už pirmą kartą padarytą pažeidimą atsakomybės juridiniam asmeniui nebūtų (kaip nėra ir dabar); papildoma vienkartinė įmoka (3, 6, 9 MMA) nėra didelė (2 772, 5 544 arba 8 316 Eur), todėl ją sumažinus įmoka nebūtų veiksmingas prevencinis instrumentas; papildoma vienkartinė įmoka nėra bauda, kurios dydis yra inspektoriaus diskrecija, todėl ši įmoka siejama su apdraustųjų skaičiumi įmonėse.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymo projekto Nr. 1, Įstatymo projekto Nr. 3, Įstatymo projekto Nr. 4 žodžiai, kurių reikia jiems įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*, yra „darbų sauga“, Įstatymo projekto Nr. 2 – „asmuo su negalia“, „negalia“, Įstatymo projekto Nr. 3 – „statybvietė“, „statytojas (užsakovas)“, Įstatymo projekto Nr. 5 ir Įstatymo projekto Nr. 6 – „socialinio draudimo įmoka“, „nelaimingų atsitikimų darbe draudimas“, Įstatymo projekto Nr. 6 – „nelaimingas atsitikimas pakeliui į darbą ar iš darbo“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.